

25 ΜΑΡΤΙΟΥ 1821: ΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ - ΜΕΡΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ(*)

**Τοῦ κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΠΑΧΟΥΛΙΔΗ,
Γραμματέως Μητροπόλεως Κυρηναίας.**

Ἡ Ἐθνεγερεσία, ὁ μέγας καὶ ἱερός ἀγώνας τῶν Ἑλλήνων τοῦ 1821, «ὑπῆρξε ἀπὸ τὰ λαμπρότερα καὶ ἐνδοξότερα ἐπεισόδια τῆς τόσον πλούσιας σέ λαμπρές πράξεις καὶ ἐνδοξα γεγονότα ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους». Ἐπίσης ὁ ἀγώνας γιὰ τὴν ἐλευθερία τῆς Ἑλλάδας ὑπῆρξε καὶ ἓνας «μέγας καὶ ἀποφασιστικός σταθμός, διὰ τὴν ὅλην ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος, τὸ σημαντικότερον γεγονός τοῦ 19ου αἰῶνος», ὑποστηρίζει ὁ μέγας μας ἱστορικός Κωνσταντῖνος Παπαρρηγόπουλος (Ἐπίτομος, τ. Β', σελ. 866).

Ἄν καὶ πέρασαν δεκάδες χρόνια ἀπὸ τότε, ἡ διαπίστωση αὐτῆ τοῦ διαπρεποῦς ἱστορικοῦ ἐξακολουθεῖ νὰ φέρει τὴ σφραγίδα τῆς ἐγκυρότητας καὶ οἱ αἰῶνες θὰ ὁμολογοῦν, ὅτι τὸ εἰκοσιένα εἶναι γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ Ἱστορία, ὄχι μόνον ἓνας σταθμός ὑπέροχος, καρπός καὶ ἀπαύγασμα τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος καὶ τῆς «Πνευματομόρφου Ὁρθοδοξίας», ἀλλὰ καὶ μιὰ ἀφετηρία πολυσήμαντη γιὰ τὴν ὁλοκλήρωση στόχων ὑψηλῶν καὶ τὴν ἐκπλήρωση ἀποστολῆς μέ οἰκουμενικὴ προοπτικὴ στὴν περιοχὴ τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ.

Στόν ἀγῶνα τοῦτο τοῦ Εἰκοσιένα, ἡ συμβολὴ τῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρξε πρωταγωνιστικὴ, ἂν καὶ μερικοί, ἀνιστόρητοι

*) Ὁμιλία ἐκφωνηθεῖσα κατὰ τὴ δοξολογία τῆς 25ης Μαρτίου 2007 στὸν ἱ. ναὸ Ἁγ. Στυλιανοῦ Προσφυγικοῦ Συνοικισμοῦ Ἀσπρων Στροβόλου.

ιστορικοί, τήν ἀμφισβητοῦν. Αὐτή τή συμβολή τῆς Ἐκκλησίας στόν ἀγῶνα τοῦ 1821 θά τήν παρουσιάσουμε σήμερα μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἑνδοξης καί ἀειμνημόνευτης ἐπετείου τῆς 25ης Μαρτίου 1821.

Ἀπό τήν ἐπαύριο τῆς ἁλώσης τῆς Βασιλίδος τῶν πόλεων, οἱ πάντες «τήν πᾶσαν ἐλπίδα τῶν» ἀνέθεσαν στήν κεφαλή τῆς Ἐκκλησίας, στόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη, τόν κηδεμόνα καί ἀντιλήπτορα τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους. Ἡ Ἐκκλησία ἐμφανίσθηκε ὡς κιβωτός θεόπεμπτos καί διέσωσε τό κλυδωνιζόμενο Ἑλληνικό σκάφος ἀπό τόν καταποντισμό. Ἡ θρησκευτική πίστη καί παράδοση, ὁ συνδετικός αὐτός κρίκος τῆς φυλῆς μας, ὑπῆρξε ἡ γονιμοποιός δύναμη πού θέρμαινε τό φρόνημα τοῦ Ραγιά, συνεκράτησε ἄγρυπνη τήν ἐθνική ψυχή καί ἐξέθρεψε τό Γένος μέ τό μάννα τῶν ἐθνικῶν ιδεωδῶν καί τῆς ἐλπίδας τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας. Ἡ Ἐκκλησία, μαζί μέ τήν Παιδεία, πού ἡ ἴδια συντηροῦσε, ὑπῆρξαν οἱ ἀστήρευτες πηγές, πού μετέτρεψαν τοὺς Ραγιάδες σέ Ἑλληνες συνειδητοὺς καί μύστες τῆς ἐλευθερίας.

Οἱ λειτουργοί καί μυσταγωγοί τῆς Ἐκκλησίας, ὀπλισμένοι μέ τό ὄπλο τῆς πίστεως καί μέ ἀδιαίρετη τήν ιδέα «Πίστις καί Πατρίς», μέ τά πύρινα θρησκευτικά τους κηρύγματα καί τά ἐθνικά τους σαλπίσματα, γίνονται μυσταγωγοί, πρόμαχοι καί πρωτοπόροι τῆς ἐλληνικῆς ἀναγέννησης, ἀπόστολοι καί διδάσκαλοι τοῦ Γένους καί ἀνοίγουν τό δρόμο τῆς ἐθνεγερσίας χωρίς καμιά δειλία πρό τῶν θυσιῶν καί τοῦ μαρτυρίου.

Λεγεῶνες λειτουργῶν καί μυσταγωγῶν τῆς Ἐκκλησίας, κατά τοὺς ζοφεροὺς ἐκείνους αἰῶνες τῆς Τούρκικης σκλαβιάς, ἀνθίστανται καί πολεμοῦν κατά τοῦ κατακτητῆ. Κηρύσσουν ἀπό τοὺς ἄμβωνες καί τοὺς νάρθηκες τῶν ἐκκλησιῶν καί διοχετεύουν τήν ιδέα τῆς ἐθνικῆς ἀνάστασης στίς ψυχές τῶν ὑποδούλων καί προπαρascευάζουν τήν ἀνάσταση τοῦ δουλωμένου γένους. Τά σύμβολα τῆς θρησκείας τά κάνουν σύμβολα τοῦ ἔθνους, εὐλογοῦν καί ἀγιάζουν τή σημαία τῆς ἐλευθερίας καί μάχονται μέ τό σταυρό, ἀλλά καί μέ τό σπαθί στό χέρι.

Ἀπό τό αἷμα τοῦ ἀπαγχονισμένου Πατριάρχη Γρηγορίου τοῦ Ε' καί τῶν τόσων ἄλλων κληρικῶν, ἡρώων καί μαρτύρων τῆς Ἐκκλησίας, ποτίστηκε τό ἀγλαόκαρπο δένδρο τῆς ἐλευθε-

ρίας καί ὅσο πίο πολύ αἷμα τό πότιζε, τόσο πολύ καρποφο-
 ροῦσε. Ἡ Ἐκκλησία συμβάδιζε μέ τήν κοινωνία στόν ἀγῶνα
 τῆς ἐλευθερίας, ἀφοῦ τή σημαία τῆς ἐπανάστασης πρῶτος
 ὕψωσε ἕνας Δεσπότης, ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός, στήν
 ἱστορική Μονή τῆς Ἀγίας Λαύρας.

Δίπλα στό καριοφύλι τοῦ κλεφταρματωλοῦ ἀνεμίζουν τά
 φλογερά ράσα δεσποτάδων, καλογήρων καί παπάδων, σάν
 φλόμπουρα λευτεριᾶς, καί μέ τούς ψαλμούς στά χεῖλη καί τό
 γιαταγάνι στό χέρι ἀναδείχθησαν ἥρωες καί ἐθνομάρτυρες. Καί
 ἀκούσθηκε τότε ὡς τά οὐράνια, στά πεδία τῶν μαχῶν, ἡ κραυ-
 γή «μάχου ὑπέρ πίστεως καί πατρίδος». Τά λάβαρα τοῦ ἀγῶ-
 να, μέ τόν σταυρό στό μέσον, ἀναγράφουν τό «ἐν τούτῳ νικά»
 καί γίνεται ὁ σταυρός σύμβολο τοῦ μαρτυρίου καί τῆς ζωῆς,
 τοῦ θανάτου καί τῆς ἀθανασίας.

Δέν πολέμησαν μόνο στά βουνά καί στίς πεδιάδες οἱ ἄρμα-
 τωλοί καί οἱ κλέφτες. Πόλεμος ἔγινε καί ἀπό τίς ἁγίες ἐκκλησίες
 τῶν φτωχοκαλόγερων, ἀπό τά μοναστήρια καί τά κρυφά σχο-
 λειά, ἀπό τόν Πατριάρχη ὡς τόν τελευταῖο λευίτη. Πρωταγω-
 νιστοῦν καί καθηגיάζουν μέ τό αἷμα τους τόν ἀγῶνα τοῦ
 Ἑθνους ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός, ὁ Βρεσθένης Θεοδώρη-
 τος, ὁ Ἀνδρούσης Ἰωσήφ, ὁ Λακεδαίμονος Χρῦσανθος, ὁ
 Ἀμφίσσης Ἡσαΐας, ὁ Ρωγῶν Ἰωσήφ, ὁ Κορώνης Γρηγόριος, ὁ
 μπουρλοτιέρης τῶν ψυχῶν Ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Δικαῖος
 Παπαφλέσσας, ὁ ἥρωας καί μάρτυρας τῆς Ἀλαμάνας Ἀθανά-
 σιος Διάκος καί τόσοι ἄλλοι.

Πρωτοκήρυκας τῆς λευτεριᾶς ὑπῆρξε καί ὁ πνευματικός καί
 ἐθνικός ἀδάμας τοῦ δουλωμένου Γένους, ὁ Κοσμάς ὁ Αἰτωλός,
 ὁ Πατροκοσμάς, ὁ Ἅγιος τῆς κλεφτουριᾶς, πού προεῖδε καί
 προφήτεψε τήν ἀνάσταση τοῦ Γένους.

Μέ ἄδεια ἀπό τόν Πατριάρχη καί ἔγκριση ἀπό τίς Τουρκικές
 ἀρχές, ὁ φλογερός Πατροκοσμάς φαινόταν σάν δοῦλος πιστός
 καί ἀφοσιωμένος στίς ἀρχές. Ὅμως, ὅταν ἄρχιζε νά ὁμιλεῖ στό
 λαό, πότε συγκεκαλυμμένα, καί πότε φανερά, γινόταν ὁ ἀπό-
 στολος τῆς ἐλευθερίας, ὁ κήρυκας καί ὁ προπαρασκευαστής
 τῆς ἐπανάστασης. Σάν ἐπωδὸ ἔλεγε καί ξανάλεγε: «Θά ἔλθῃ τό
 ποθοῦμενο». Σ' αὐτό τό ποθοῦμενο κατηχήθηκαν ὁ Βλαχάβας,

οί Λαζαίοι, ὁ Τόσκας, ὁ Σταθάς, οἱ Κατσαντωναῖοι καί τόσοι ἄλλοι, καί σ' αὐτό τό ποθούμενο τούς ὠρkiζε γυρίζοντας στά βουνά καί στά λιμέρια τους. Γενικά ἡ Ἐκκλησία τέθηκε ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἀγῶνα καί κατέβαλε βαρὺ τό τίμημα τῆς πρωτοπορείας αὐτῆς. Ἄς φέρουμε στή μνήμη μας καί ἐδῶ, στό μαρτυρικό νησί τῆς Κύπρου, τὴν θυσία τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κυπριανοῦ καί τῶν ἄλλων κληρικῶν καί λαϊκῶν ἐθνομαρτύρων τῆς 9ης Ἰουλίου 1821.

Ἕνας σοφὸς ἱστορικός γράφει: «Δέν μπορούμε νά μή θαυμάσουμε τὴν πίστη καί τὸν πατριωτισμὸ τοῦ κλήρου στὸν ἀγῶνα τοῦ 1821. Ἐνῶ ὠδηγοῦντο δέσμιοι καί ὑβριζόμενοι στὸν τόπο τῆς ἀγχόνης καί παρεκινοῦντο νά ἀρνηθοῦν τὴν πίστη καί τὴν πατρίδα, ὅλοι προτιμοῦσαν τὰ βασανιστήρια καί τό θάνατο». Ἐπίσης ὁ Ἰάκωβος Ρίζος Νερουλός γράφει: «Οἱ σεβάσμιοι τῆς Ἐκκλησίας Ποιμένες, ἀψηφήσαντες ἑαυτούς, ἔθεντο τὰς ψυχὰς των ὑπὲρ τῶν προβάτων». Εἶναι ἀξιοθαύμαστος ὁ πατριωτισμὸς τοῦ κλήρου. Κάτω ἀπὸ τό τριμμένο ρᾶσο διαφύλαττε τό μεγαλεῖο τῆς ἐθνικῆς συνείδησης. Ὅπως δέ γράφει καί ὁ Καρολίδης (Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, σελ. 222-223), «ἡ Ἐκκλησία ἔζωσε διὰ πνευματικῶν δεσμῶν τούς ὑπόδουλους Ἕλληνας καί ἐπέχυσε παρηγορίαν εἰς τὰ δεινὰ τους».

Ἔθνος καί Ὁρθοδοξία εἶχαν τόσο συνδεθεῖ, κατὰ τὴ διαδρομὴ τῶν αἰώνων, ὥστε συμπορεύθησαν σέ ὅλες τίς κρίσιμες στιγμές τῆς φυλῆς μας. Παπᾶς καί καριοφύλι συμβάδιζαν ἀδελφωμένα. Τό δημοτικό τραγούδι μᾶς δίδει μιά ζωντανή εἰκόνα: «Νά βλέπουν διάκους μέ σπαθιά, παπάδες μέ ντουφέκι...». «Ἡ πίστη πρὸς τὸν Θεό», γράφει ὁ Μακρυγιάννης, «λευτέρωσε τὴν Ἑλλάδα». Ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ ἔλεγε: «Ὑστερα ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἔρχεται ἡ ἀγάπη τῆς πατρίδος». Αὐτό τό ἐστερνίσθηκε ἡ Ἐκκλησία μας, γιατί ζοῦσε καί ἀγωνιζόταν μέ τό εὐελπι ὄνειρο τῆς ἐλευθερίας, ἔχοντας κατὰ νοῦν καί τό τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «Ἐπ' ἐλευθερίᾳ ἐκλήθημεν, ἀδελφοί...».

Τό Εἰκοσιένα εἶναι καρπὸς καί ἀπαύγασμα τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος καί τῆς Ὁρθοδοξίας. Δέν εἶναι προϊόν συγκυριῶν, δέν εἶναι ἀποτέλεσμα συμπτώσεων, δέν εἶναι δῶρο τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς, ἀλλὰ εἶναι τό ἐπιστέγασμα μακρᾶς προετοιμασίας, ἡρωϊκῶν ἀγώνων καί προσπαθειῶν, δακρύων καί

δραματισμῶν, ὀλοκαυτωμάτων καί ἀσυγκρίτων θυσιῶν, ὑπομονῆς καί ἐλπίδων, πίστεως καί ἀρετῆς, κατὰ τή μεγάλη νύκτα τῆς Τουρκοκρατίας.

Ἄτυχῶς σήμερα, ξενόφερτοι ἄνεμοι, παγεροί ἢ καυτεροί, παγώνουν ἢ μαραίνουν τήν ἐθνική μας συνείδηση, ἀποχρωματίζουν τή μνήμη τοῦ ἔθνους, ἀποπροσανατολίζουν τό λαό μας, μάχονται νά μᾶς ἀποκόψουν ἀπό τίς πνευματικές μας ρίζες, μηχανεύονται τρόπους νά μᾶς παραπλανήσουν, νά μᾶς μεταμορφώσουν σέ ἔθνος χωρίς μνήμη καί ταυτότητα, ἢ μέ δοτή μνήμη καί παραμορφωμένη ταυτότητα. Ὑπομονεύουν τά ἰδανικά τῆς ἐθνεγερσίας, καί προσπαθοῦν νά ρίξουν τό σπόρο τῆς ἀμφιβολίας καί τῆς ἀμφισβήτησης στίς ψυχές τοῦ λαοῦ μας. Προσπαθοῦν νά κλονίσουν, μέ ἱστορικές ἀνακρίβειες, ἱστορικά γεγονότα καί νά μηδενίσουν θυσίες μοναδικές, καί πράξεις ἡρωϊσμοῦ ἀνυπέρβλητες, συνισταμένη τῶν ὁποίων ὑπῆρξε ἡ ἐθνική Παλιγγενεσία. Οἱ ἀσχολούμενοι μέ τόν ἕνα ἢ τόν ἄλλον τρόπο, μέ τά σχολικά βιβλία, ἄς ἔχουν κατὰ νοῦν ποιὰ πνευματικά τροφή προσφέρεται στά παιδιά, γιά νά μή παραποιεῖται ἡ ἀλήθεια, βάσει ἀλλότριων σκοπῶν καί συμφερόντων.

Ἑορτάζοντες, σήμερα, ἐμεῖς, ὁ Ἑλληνισμός τῆς Κύπρου, τήν ἀειμνημόνευτη ἐπέτειο τῆς 25ης Μαρτίου 1821, 33 χρόνια μετά τή βάρβαρη Τουρκική εἰσβολή καί κατοχή τοῦ 37% τῆς πατρίδας μας, πρόσφυγες μακράν τῆς πατρικῆς μας γῆς, τῆς γῆς πού εἶναι σπαρμένη μέ κόκκαλα ἑλληνικά ἀπό τά πανάρχαια χρόνια μέχρι σήμερα καί ποτισμένη μέ αἷμα καί ἰδρωτα ἡρώων καί μαρτύρων τῆς πίστεως καί τῆς πατρίδος, ἄς διδασκοῦμε καί παραδειγματισθοῦμε ἀπό τό παράδειγμα τῶν γιγαντομάχων τοῦ 1821, κληρικῶν καί λαϊκῶν, καί ἄς μή δώσουμε «γῆν καί ὕδωρ» στόν εἰσβολέα καί στά ἐδῶ ὄργανά του. Μέ πίστη στό Θεό νά διεκδικήσουμε μέχρι τέλους τή δικαίωση τῆς πατρίδας μας, τήν ἐπιστροφή καί ἐγκατάστασή μας στά σπίτια καί στή γῆ μας, ἐλεύθεροι ἄνθρωποι σέ ἐλεύθερη πατρίδα.

Ἄς ἀστράψουν, λοιπόν, τά μετερίζια τοῦ πνεύματος. Ἄς σταθοῦμε βιγλάτορες ἄγρυπνοι στίς ἀφύλακτες κερκόπορτες τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἄς ἔχουμε ἀκατάπαυστα στραμμένο τό βλέμμα πέραν τῶν κορυφογραμμῶν τοῦ τουρκοκατεχόμενου

Πενταδάκτυλου, τῶν γαλανῶν νερῶν τοῦ Αἰγαίου καί τοῦ διαχωριστικοῦ ρεύματος τοῦ Ἑβρου. Ἄς μεθύσουμε μέ τό ἀθάνατο κρασί τοῦ 21. Ἄς ἀναπέμψουμε ἐπινίκια ὠδή πρός τούς ἥρωες καί μάρτυρες τοῦ 1821 καί τούς ἀδικοχαμένους ἥρωές μας τοῦ 1955-59 καί τῆς εἰσβολῆς τῶν Τούρκων τοῦ 1974. Ἄς ἀπευθύνουμε καί πάλι ἱκεσία θερμή πρός τήν Ὑπέρμαχο τοῦ Γένους Στρατηγό, τήν Παρθένο Μαρία, νά μᾶς ἀξιώσει σύντομα νά ψάλλουμε τόν ὑπέροχο πρός Αὐτήν ὕμνο, τό «Τῇ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ τά νικητήρια...», σ' ὅλες τίς σκλαβωμένες τώρα ἐκκλησιές μας, καί δίνοντας ἀδελφικά τά χέρια, ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου, μέ μία ψυχή καί μία καρδιά, μέ μία γνώμη καί ἕνα στόμα, νά κάνουμε νά ῥηχήσει μυριόστομος καί νά δονήσει ὁλόκληρη τήν Κύπρο, ἀπό τή μία μέχρι τήν ἄλλη της ἅκρη, ἀπό ἀνατολή καί δύση μέχρι νότο καί βορρᾶ, ὁ ὑπέροχος, ὁ ἀθάνατος, ὁ ὠραῖος τῆς ἐλευθερίας ὕμνος:

«... Ἀπ' τά κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τά ἱερά
καί σάν πρῶτα ἀνδρειωμένη
χαῖρε, ὦ χαῖρε ἐλευθεριά».